

Integraal gebiedsplan

[Onderdeel van artikel over de Wezenlijke Winstpunten Aanpak: klik [HIER](#)]

Waar herziening van het uitlegschema primair is gericht op aanpassing van *bestaande* structuren, wordt er ook gewerkt aan *nieuwe* structurelementen. Het beleidsinstrument met de werktitel 'Integraal GebiedsPlan' (IGP) is zo'n nieuw element (of proto-structuur) dat een belangrijke rol wordt toegedicht in het ruimtelijk kader van de toekomst. Een integraal gebiedsplan kan het ontwerpen en realiseren van koppelkansen in de hand werken door gezamenlijk gebiedsgericht de programmering, ontwikkeling en uitvoering van opgaven in de openbare ruimte vorm te geven (afbeelding 1).

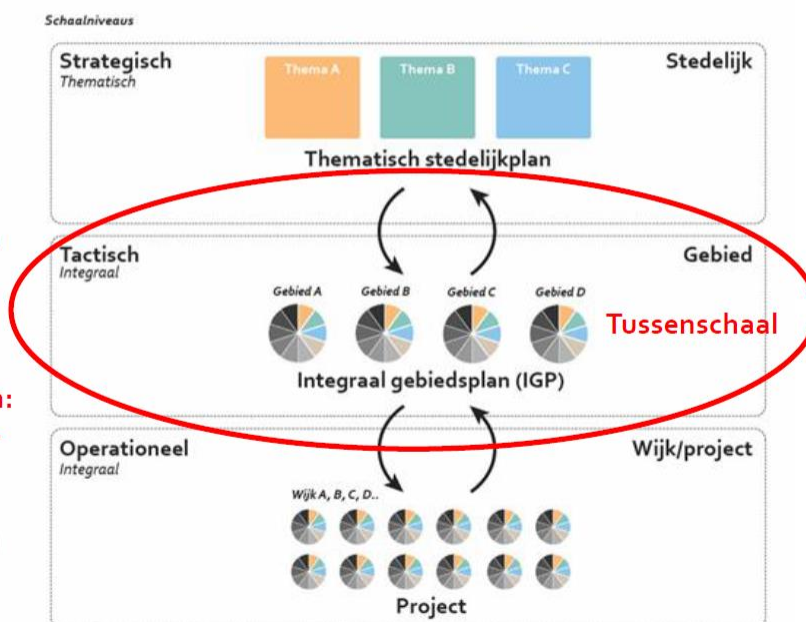
Integrale planvorming

Schaalniveaus

Keuzes t.a.v. vele opgaven en ambities kunnen niet meer op wijk/buurt/projectniveau worden gemaakt

IGP geeft richting aan:
➤ Programmeringsopgave
➤ Ruimtelijke inpassingspuzzel

Afbeelding 1. Ontwikkelrichting en positionering van het Integraal Gebiedsplan [1]

1. Systeembarreries identificeren

Leidend in het werken aan een integraal gebiedsplan is de constatering dat er een essentiële schakel ontbreekt tussen het strategische niveau van de stedelijke [Structuurvisie](#) (de toekomstige [Omgevingsvisie Amsterdam 2050](#)) en de diverse duurzaamheidsambities enerzijds, en het operationele niveau van individuele gebiedsontwikkelingen en projecten anderzijds [2]. Zo is er vaak geen heldere sturingsinformatie beschikbaar voor de doorvertaling van stedelijk beleid naar concrete uitvoeringsprojecten [3].

Onderzoek [4] wijst uit dat er (ten minste) twee systeemeigenschappen meespelen die het realiseren en implementeren van een integraal gebiedsplan structureel bemoeilijken. Ten eerste de 'deductieve planlogica' die ten grondslag ligt aan stedelijke planprocessen. Deze planlogica begint bij

stedenbouwkundige idealen en hygiënische eisen, vertaalt deze naar ontwerpen voor wijken en straten, en mondt uit in allerlei voorwaarden en eisen voor de nutsvoorzieningen. In deze logica zijn de nutsvoorzieningen en inrichting van de ondergrond sterk afhankelijk van inrichtingsbeslissingen voor de bovengrond.

Ten tweede, de 'functionele differentiatie' van nutsvoorzieningen. Dit is het gegeven dat nutsfuncties zijn ondergebracht bij gespecialiseerde diensten en bedrijven in grotendeels gescheiden opererende sectoren. Beide systeemeigenschappen komen voort uit systeemkeuzes die zijn gemaakt aan het eind van de negentiende of het begin van de twintigste eeuw. Ze hebben lang goed dienst gedaan, maar werpen nu allerlei barrières op bij het werken aan een toekomstbestendige stad waarin verschillende (nuts)opgaven, als ook boven- en ondergrond, in onderlinge samenhang worden beschouwd.

Systeembarrrières die hiermee samenhangen zijn onder andere (1) 'denken vanuit de eigen sector of organisatie, ingegeven door wet – en regelgeving', (2) 'ketendenken als gevolg van een lineair proces van besluitvorming, programmering en realisatie', en (5) 'schaalniveau van & investeringen in bestaande infrastructuur'.

2. Winstpunt formeren

Om te werken aan een integraal gebiedsplan is er begin 2021 een winstpuntenteam geformeerd. Het team bestaat uit deelnemers aan het Koppelkansentrajact en diverse medewerkers van de gemeentelijke afdeling [Stadsregie](#) die (mede)verantwoordelijk is voor het programmeren van werkzaamheden in de openbare ruimte. Dit team de afgelopen maanden interviews afgenomen met nutspartijen en andere stakeholders om draagvlak te toetsen en ideeën op te halen. Ook zijn er 'thematafels' georganiseerd om stakeholders bij elkaar te brengen, een plan van aanpak te ontwikkelen en casusgebieden te selecteren waarvoor een (prototype) gebiedsplan kan worden uitgewerkt.

Eerder opgestelde 'Masterplannen Energie en Nutsvoorzieningen' voor onder andere de [Zuidas](#) en Sloterdijk Centrum dienen als voorbeeld voor een integraal gebiedsplan. De Masterplannen zorgen ervoor dat er in de planontwikkeling voor deze gebieden veel nadrukkelijker rekening wordt gehouden met de gevolgen voor de nutsvoorziening en de ondergrondse ordening.

Het voornemen is om het integraal gebiedsplan een dynamisch karakter te geven, zodanig dat nieuwe ontwikkelingen en inzichten kunnen worden meegenomen in de doorontwikkeling en detaillering van het plan. Ook de uiteindelijke vorm is nog een zoektocht; afhankelijk van wat nodig is en wat werkt, zou het een schriftelijk plan, maar ook een digitale kaart, portal of storymap kunnen worden [5].

3. Reflecteren op de voortgang

Na het opstellen van een initieel plan van aanpak is een speciale sessie georganiseerd waarin vertegenwoordigers van Liander, Waternet en de gemeente Amsterdam door het nieuw geformeerde winstpuntenteam werden bevraagd: aan welke kernbehoeften van de organisatie kan een integraal gebiedsplan invulling geven? Waar binnen de organisatie zit motivatie en energie om mee te doen? En welke (systeem)barrières zijn te verwachten?

Uit de sessie kwam naar voren dat er bij Liander kansen liggen om met een integraal gebiedsplan bij te dragen aan het personele vraagstuk. Het verminderen van werkzaamheden in de ondergrond en het gezamenlijk organiseren van 'graafrust' (tijdelijk geen graafwerkzaamheden toegestaan) kan de druk op uitvoerend personeel als ook de behoefte aan werving van nieuwe krachten verlichten. Daarnaast sluit het uitgangspunt van gebiedsgericht maatwerk goed aan bij de hernieuwde aandacht voor 'vakmanschap' bij (een deel van) de organisatie.

Ook bij Waternet gaan er steeds meer stemmen op om infrastructuur niet meer een-op-een te vervangen. In plaats daarvan zou per gebied bekeken kunnen worden hoe opgaven t.a.v. de riolering, het watersysteem en terugwinning van grondstoffen en thermische energie slim te combineren zijn. Een integraal gebiedsplan zou daarvoor systeemingrepen moeten bevatten die door te voeren zijn op projectniveau.

De gemeentelijke afdeling Verkeer & Openbare Ruimte (V&OR), tot slot, ziet vooral kansen om omgevingshinder te verminderen en 'werk-met-werk' te maken (het combineren van werkzaamheden). Dat zorgt voor rust in de ondergrond en bevordert de leefbaarheid in de stad. Aangegeven wordt echter dat de nadruk op 'begrotingsrealisatie' per organisatie een belangrijke barrière opwerpt op bij het maken van een gezamenlijke onderhoudsplanning (systeembarrrière 10?). Een integraal gebiedsplan dat werk-met-werk mogelijk maakt, zou daarom tevens werk moeten maken van een 'gezamenlijke portemonnee' [6].

Een belangrijk uitdaging bij de verdere ontwikkeling van een integraal gebiedsplan zal zijn om aan te sluiten op de behoeften en kansen binnen betrokken organisaties, zonder daarbij het radicale karakter en het momentum te verliezen die essentieel zijn in de Wezenlijke Winstpunten-aanpak.

Bronnenlijst

1. Koppelkansen (2021) 2^e ThemaTafel Integraal Gebiedsplan (uit: Bestuurlijke opdracht Nutsvoorzieningen), 8 juli.
2. Van den Berg, J. & Van der Made, H. (2020) *Integrale Ontwerpmethode Openbare Ruimte*. Amsterdam. ISBN 978-90-9033072-3. Geraadpleegd van: <https://openresearch.amsterdam/nl/page/58877/integrale-ontwerpmethode-openbare-ruimte>
3. Koppelkansen (2021) *Integraal Gebiedsplan*, update voor directeurenoverleg, 16 juni.
4. Grin, J. (2020). 'Doing' system innovations from within the heart of the regime. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 22(5), 682-694.
5. Koppelkansen (2021) *Plan van Aanpak Integraal Gebiedsplan*, 3 maart.
6. Koppelkansen (2021) *Notulen Kernteam Koppelkansen*, 4 maart.